

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ระบุว่าระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ “เป็นระบบสุขภาพเชิงรุก” ที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพ โดยกำหนดให้สังคมทุกส่วนทุกระดับมีความเพียงพอทางสุขภาพ มีศักยภาพและมีส่วนร่วมในการสร้างและจัดการระบบสุขภาพ ทั้งจากภูมิปัญญาสากลและภูมิปัญญาไทย เพื่อให้สังคมไทยดำรงอยู่อย่างพึ่งตนเองได้ และมีสุขภาพะในสังคมโลก (นิตยา เพ็ญศิริรักษาการบูรณาการ HA, HPH และมาตรฐานงานสุขภาพศึกษา) จากการเคลื่อนไหวผลักดันงานสร้างเสริมสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย ได้ก้าวมาถึงจุดสำคัญอีกขั้นหนึ่ง โดยได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ “เมืองไทยแข็งแรง” (Healthy Thailand) ซึ่งระบุเป้าหมายว่าคนไทยอยู่เย็นเป็นสุข ทั้งกายใจ สังคม และปัญญา/จิตวิญญาณ มีสัมมาอาชีพ มีรายได้ ทำงานด้วยความสุข สามารถดำรงชีพอย่างมีเหตุผล ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีครอบครัวอบอุ่น มั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ ชีวิต และทรัพย์สิน เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีสุขภาพยืนยาว และอายุแข็งแรง โดยมียุทธศาสตร์ “รวมพลังสร้างสุขภาพ เพื่อคนไทยแข็งแรง เมืองไทยแข็งแรง” ใช้เป็นพื้นฐานบูรณาการทุกภาคส่วน โดยดึงเอาพลังพันธมิตรทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน ในพื้นที่ทุกระดับ จากชุมชนหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และทำงานอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ตลอดจนวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “คนไทยแข็งแรง เมืองไทยแข็งแรง” โดยใช้กลยุทธ์ 7 ประการในการดำเนินงาน คือ 1) กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม (Participations Strategy) 2) กลยุทธ์การสื่อสารสาธารณะ (Community Strategy) 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทางจิตใจ และการมีสำนึกสาธารณะ (Strengthening and Creating Public Mind Strategy) 4) กลยุทธ์การจัดบริการ (Service Strategy) 5) กลยุทธ์การใช้มาตรการทางสังคม (Social Measure Strategy) 6) กลยุทธ์การพัฒนาวิชาการ และการเรียนรู้ (Knowledge and Learning Strategy) 7) กลยุทธ์การบริหารจัดการมุ่งผลสำเร็จ (Result Based Management Strategy)

จากการปฏิรูประบบราชการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุค “การพัฒนาระบบราชการ” ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (2546- 2550) เพื่อให้ข้าราชการทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล และสนองตอบความต้องการของประชาชน สำนักงาน ก.พ. จึงได้ศึกษาหาคุณลักษณะ และทักษะเฉพาะที่สำคัญของข้าราชการไทย ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะ และทักษะ 11 ประการ (สำนักงาน ก.พ. 2546 : 1-2) ได้แก่ 1) ทักษะในการใช้ความคิด 2) การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ 3) การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 4) ทักษะในการสื่อสารความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจ 5) การมุ่งเน้นให้บริการ เน้นการให้บริการแบบโปร่งใส เท่าเทียมกัน เสมอภาค 6) จริยธรรม ข้าราชการจะต้องมีศีลธรรม ประพฤติตนเหมาะสมตามกาลเทศะ วาจาสุภาพ และแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ไม่ประพฤติเสื่อมเสีย 7) ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน 8) ต้องทำงานอย่างมีอาชีพ 9) ความสามารถในการแก้ปัญหา 10) การทำงานเป็นทีม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และ 11) มีทักษะขั้นพื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อสรรหานักพลที่มีคุณสมบัติที่ครบถ้วนตามความต้องการของงาน ส่งผลให้บุคลากรเห็นความสำคัญของความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม นอกจากนี้ยังนำมาใช้ประโยชน์ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่ถูกประเมินสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ

การบริหารทรัพยากรบุคคล ที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญขององค์กร เพราะว่าทรัพยากรบุคคลเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานนั้นบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่ต้องการ (เกริกเกียรติ ศรีสม โภค, 2546:38) การพัฒนานักพลที่สำคัญคือ การยกระดับขีดความสามารถและมาตรฐานการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานให้อยู่ในระดับสูงเทียบเท่ามาตรฐานสากล ซึ่งจากการศึกษาวิวัฒนาการการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Performance Management) พบว่า ความสามารถเชิงสมรรถนะ (competency) เป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จขององค์กร โดยพัฒนากระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีความหลากหลายทางทักษะและความสามารถ ในขณะเดียวกันก็ต้องปฏิบัติงานได้หลากหลายตามสถานะขององค์กร (Multi-Task and Multi- Skill) ดังนั้น กระบวนการบริหารความสามารถเชิงสมรรถนะจึงเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งในการบริหารบุคคลแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการประเมินผลความสามารถเชิงสมรรถนะเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาระบบความสามารถเชิงสมรรถนะ เพราะจะทำให้ทราบว่าบุคลากร หน่วยงานและองค์กรในภาพรวมความสามารถเชิงสมรรถนะในความเป็นจริงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ต่างกันมากน้อยแค่ไหน (เกริกเกียรติ ศรีสม โภค, 2546)

เจ้าหน้าที่สาธารณะสุขเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในชุมชน ซึ่งเป็นแกนนำหลักในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสนองตอบความต้องการของ

ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี และมีภารกิจด้านการสนับสนุนการดำเนินงานตามความสามารถที่จำเป็นทั้ง 8 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ความสามารถด้านการวิเคราะห์/ประเมินผล 2) ด้านการวางแผนงานโครงการและการจัดทำนโยบาย 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 5) ด้านการปฏิบัติงานในชุมชน 6) ด้านวิชาการทางสาธารณสุขพื้นฐาน 7) ด้านการวางแผนการเงินและการจัดการ และ 8) ด้านภาวะผู้นำและการคิดอย่างเป็นระบบ มาใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชนในการสร้างสุขภาพ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า

ผู้วิจัยต้องการศึกษาการประเมินความสามารถด้านการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชนในการกำหนดและแก้ไขปัญาสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน ว่ามีความสามารถตามทักษะ 8 ด้านอยู่ในระดับใด อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคลากรที่มีความสนใจในการนำไปใช้วางแผนดำเนินงานขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชนให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ทั่วไป

2.1 เพื่อศึกษาระดับความสามารถการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน โดยการประเมินตนเองของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จังหวัดชลบุรีจาก

2.1.1 คุณลักษณะส่วนบุคคล

2.1.2 ความสามารถหลักของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 8 ทักษะ คือ

- 1) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการวิเคราะห์ / ประเมินผล
- 2) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการจัดทำนโยบาย / การวางแผนงานโครงการ
- 3) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการสื่อสาร
- 4) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านสังคมและวัฒนธรรม
- 5) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการปฏิบัติงานด้านชุมชน
- 6) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านวิชาการทางสาธารณสุขพื้นฐาน
- 7) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการวางแผนการเงินและการจัดการ

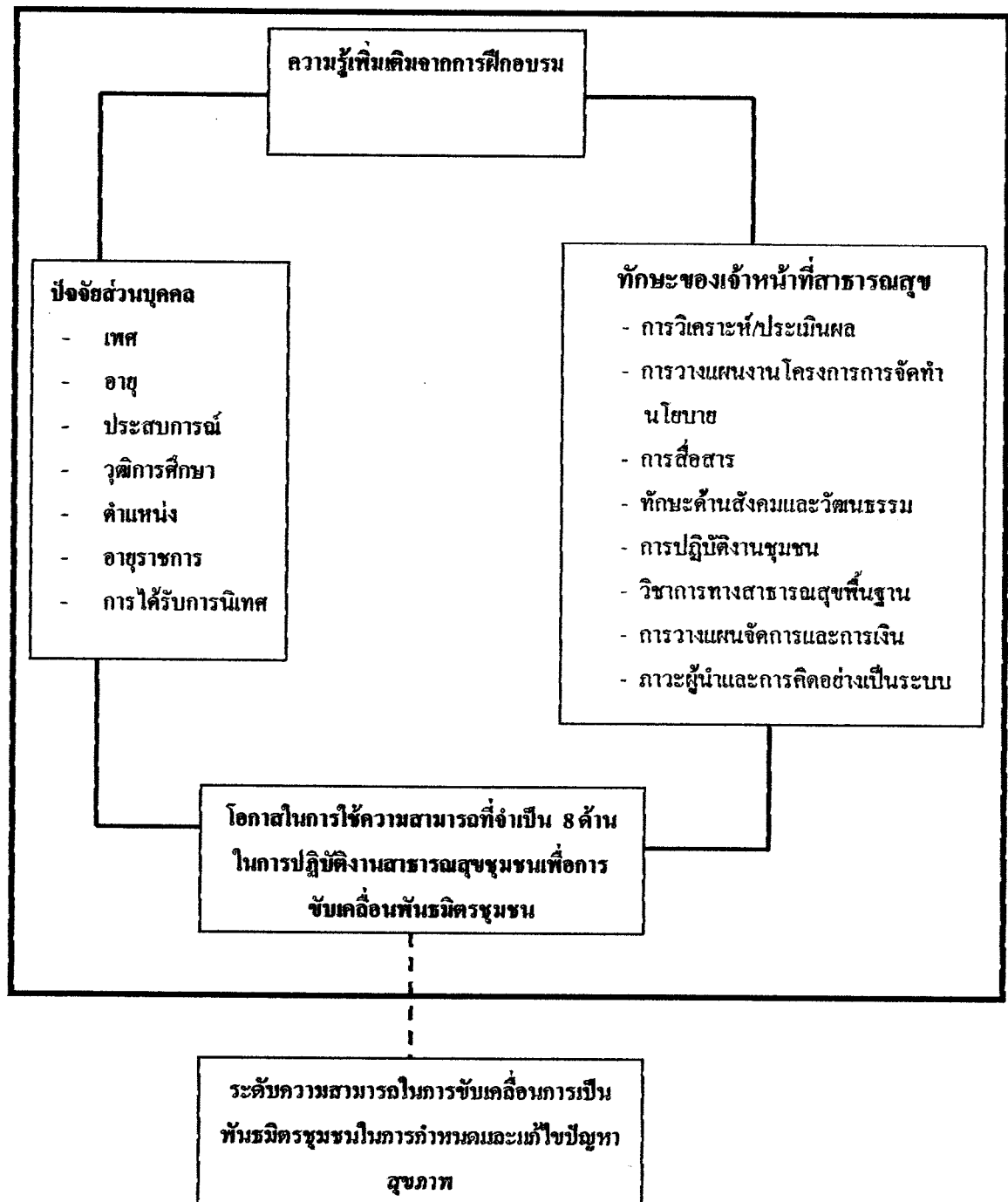
8) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านภาวะผู้นำและการคิดอย่างเป็น

ระบบ

2.2 เพื่อศึกษาโอกาสในการใช้ความสามารถ 8 ด้าน ในการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน โดยการประเมินตนเองของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัย ในจังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการในการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน โดยการประเมินตนเองของ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัย ในจังหวัดชลบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ได้นำแนวคิดมาจาก Scott B.Patty (บทที่ 2: 10) คือ กลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attribute) มาศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้ในการ ได้รับการอบรมเพิ่มเติม ปัจจัยส่วนบุคคล และทักษะจำเป็นพื้นฐานการ

ปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชน 8 ด้าน จากการศึกษาแนวคิดความสามารถจำเป็นพื้นฐานการปฏิบัติงานสาธารณสุขของ Saskatchewan Health มาประเมินความสามารถ และ โอกาสในการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนตามทักษะ 8 ด้าน เพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน

4. ปัญหาการวิจัย

4.1 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน ระดับใด

4.2 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีโอกาสใช้ความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน อยู่ในระดับใด

4.3 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความต้องการฝึกอบรมเพิ่มเกี่ยวกับความสามารถการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน หรือไม่ อย่างไร

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ศึกษาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานในสถานอนามัยในจังหวัดชลบุรี จำนวน 196 คน

5.2 ศึกษาระดับความสามารถ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัย ในจังหวัดชลบุรี ตามทักษะความสามารถ 8 ด้าน คือ 1) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการวิเคราะห์ / ประเมินผล 2) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการจัดทำนโยบาย / การวางแผนงานโครงการ 3) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านกาสื่อสาร 4) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านสังคม และวัฒนธรรม 5) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการปฏิบัติงานด้านชุมชน 6) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านวิชาการทางสาธารณสุขพื้นฐาน 7) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านการวางแผนการเงินและการจัดการ 8) ประเมินความสามารถตามทักษะด้านภาวะผู้นำและการคิดอย่างเป็นระบบ

5.3 ศึกษาโอกาสในการใช้ความสามารถการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานอนามัย ในจังหวัดชลบุรี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ความสามารถ หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานหรือบุคคลทั่วไป

6.2 ทักษะ หมายถึง ความสามารถ หรือการทำงานตามทักษะ 8 ด้าน คือ การวิเคราะห์/ประเมินผลการวางแผนงานโครงการการจัดทำนโยบาย การสื่อสาร ทักษะด้านสังคมและวัฒนธรรม การปฏิบัติงานชุมชน วิชาการด้านสาธารณสุขพื้นฐาน การวางแผนจัดการและการเงิน ภาวะผู้นำและการคิดอย่างเป็นระบบ

6.3 การปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชน หมายถึง การปฏิบัติงานในชุมชนตามทักษะ 8 ด้าน คือ การวิเคราะห์/ประเมินผลการวางแผนงานโครงการการจัดทำนโยบาย การสื่อสาร ทักษะด้านสังคมและวัฒนธรรม การปฏิบัติงานชุมชน วิชาการด้านสาธารณสุขพื้นฐาน การวางแผนจัดการและการเงิน ภาวะผู้นำและการคิดอย่างเป็นระบบ

6.4 การขับเคลื่อนพันธมิตชุมชน หมายถึง การเป็นผู้ประสานความร่วมมือร่วมใจ หรือผลักดันให้กิจกรรมนั้น ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือของหลาย ๆ

6.5 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ให้การรักษายาบาลเบื้องต้น รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยในสถานอนามัยในจังหวัดชลบุรี

6.6 ภาระงาน หมายถึง ลักษณะและปริมาณของงานที่ต้องปฏิบัติงานในชุมชนตามทักษะที่จำเป็น 8 ด้าน คือ การวิเคราะห์/ประเมินผลการวางแผนงานโครงการการจัดทำนโยบาย การสื่อสาร ทักษะด้านสังคมและวัฒนธรรม การปฏิบัติงานชุมชน วิชาการด้านสาธารณสุขพื้นฐาน การวางแผนจัดการและการเงิน ภาวะผู้นำและการคิดอย่างเป็นระบบ

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

7.1 ทราบระดับความสามารถที่จำเป็น 8 ด้าน คือ การวิเคราะห์/ประเมินผลการวางแผนงานโครงการการจัดทำนโยบาย การสื่อสาร ทักษะด้านสังคมและวัฒนธรรม การปฏิบัติงานชุมชน วิชาการด้านสาธารณสุขพื้นฐาน การวางแผนจัดการและการเงิน ภาวะผู้นำและการคิดอย่างเป็นระบบ

7.2 เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาความสามารถที่จำเป็น 8 ด้าน ในการปฏิบัติงานสาธารณสุขชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน

7.3 เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารในการวางแผนแนวทางพัฒนาและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีศักยภาพและพร้อมที่จะขับเคลื่อนการเป็นพันธมิตรชุมชน

7.4 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

7.5 เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินการบริการสาธารณสุข ในด้านอื่นๆ